

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

102 - DAVENING AT KIVREI AVOT OU ISRAEL CENTER - SUMMER 2018

As Rosh Hashana approaches, many communities have minhagim to visit the graves of relatives and tzaddikim. The annual pilgrimage to Uman to the grave of Rabbi Nachman of Breslov now attracts tens of thousands¹. Why do people visit kevarim? What is gained by it and what are the potential halachic and hashkafic downsides?

A] KEVARIM IN TANACH

1. **ויעלו במדבר ויבא עד-חברון ושם אחיהם ששי ותלמי ילידי הענק וחברו שבע שנים נבנעה לפניו צען מצרים:**
במדבר יג:כ

In the story of the spies, THEY (plural) go up to the Negev but HE (singular) goes to Chevron.

2. **(כב) ויבא עד חברון – כלצ' לודו כלצ' סס ונטענו על קברי הארץ, כלצ' יכה נסת להזכיר לחיות צענותם. וכן כוח חומם (ז' ליט' ה:ה)**
ולו-לכן למת-כלעין למל' למל' למל' וכחית' (טופיס ה:כ) ויקני למל' למל' למת-תכלון רשי' שם

Rashi famously writes that Kaleb was the only one who went to Chevron to daven at the graves of the Avot.

3. **(יט) ותפקת רחל ותקבר בדרך אפרתנה והוא בית לחם: (כ) ויצב יעקב מצבה על-קברתנה והוא מצבת קברת-רחל עד-היום:**
בראשית לה:יט-כ

The Chumash emphasizes the burial of Rachel and that Yaakov placed a special marker on her grave for the future.

4. **(א) ויקח שמואל את-פֶּתֶח השם ויצק על-ראשו וישקהו ויאמר הִלוֹא כִּי-מְשֻׁמָּךְ הַעֲלֵנְתָּנוּ לְנִגְדֵּי: (ב) בְּלֹכְתָּךְ הַיּוֹם מַעֲמָקִים וּמְצָאתָ שְׂנִי אֲנָשִׁים עַמְּקָבָת רָחֵל בְּגַבּוֹן בְּנִימָן בְּצָלָצָח וְאַמְּרוּ אֶלְיךָ נִמְצָאוּ הַאֲתָנוֹת אֲשֶׁר הַלְּכָתָה לְבָקֵשׁ וְהַפֵּשׁ נִטְשׁ אַבְיוֹךְ אַת-דְּבָרִי הַאֲתָנוֹת וְזַאֲגָל לְכָס לְאֹמֶר מָה אָעִשָּׂה לְבִנִּי שמו אל' יא-ב'**

Kever Rachel features in the anointing of Shaul² when Shmuel uses it as a key landmark in the unfolding of the story.

5. **שָׁכַל דָּוָר וְדוֹר יַהְדָּתוֹ הַוְתָּכָה, נִמְעָן יַדְעָוָ קְזֹרָה רַחֲלָה וְלִמְדוֹ זְהַלְלָה סָס כְּדִי שִׁתְּפָלָנוּ יַמְרָלָל עַל קְרָבָה צְלָתָס נְגֻולָה, חָמָס כִּי כָּלֵג מַלְכָה כְּדִי שְׂמָכָה קִיְמָתָה עַד כִּיּוֹס צְהָלָחָת כִּיּוֹס, שִׁינְטוֹכוּ לְדַעַת מַקוּס קְזֹרָה רַחֲלָה:**
מלבי"ס בראשית לה:כ

The Malbim quotes from Chazal that the Kever Rachel was to be a place of tefilla for the Jewish people in the future.

6. **(יד) פָּה אָמַר הָקָול בְּרִמָּה נִשְׁמַע נָהִי בְּכִי תְּמִרְוּרִים רְחֵל מִבְּכָה עַל-בְּנֵיהֶם מְאֵנָה לְהַנְּפָתָם עַל-בְּנֵיהֶם פִּי אַיִלָּה רְמִיחָה לְאַיִל**

In the famous lines from Yirmiyahu, Rachel cries for her children as they are sent out to exile³.

1. An estimated 30,00 last year - see <https://www.jpost.com/Diaspora/In-Pictures-Ultra-Orthodox-flock-to-celebrate-Rosh-Hashanah-in-Ukraine-505683>

2. See also the Rashbam on the verse in Chumash ob cit.

3. The Redak on that verse quotes the midrash that the Jewish people passed by Kever Rachel on their way out to exile. She cries for them as they daven at her Kever.

B] WHY VISIT KEVARIM?**B1] IT'S GOOD FOR TESHUVA!**

למה יוצאי לבית הקברות? פלגי בה רבינו לוי בר חמא ורבי חנינא. חד אמר: הרי אלו חשובין לפניך כמותים . וחד אמר: כדי שיבקשו עליינו מותמים רחמים. מי בא בינויו? אכן בינויו קברי נקרים.

7. תענית טז

The Gemara asks - why visit a grave? It gives two answers. The first is to impress upon us the inevitability of our death and thereby increase our humility before God. As such, it would also be effective to visit non-Jewish graves.

8. **יוצאי לבית הקברות** – מכלן נוכгин כל מקום לילך לבית הקברות צפ' צלע ט"ז כי תענית נזור כמו שכו עוזין מפני גנומים.

תוספות שם

Tosafot learn this as the source of a custom to visit graves on 9 Av.

9. שבע תעניות האלו, אחר שמתפללים, יוצאים כל העם לבית הקברות ובוכים ומתהננים שם, כלומר: הרי אתם מותמים כאלו אם לא תשובו מדריככם. ולפי זה ה"ס קבלי יטלהל כונכים על קבורי כותיס

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקעת סעיף ג'

This minhag to visit graves (even those of non-Jews) on serious fast days is codified in the Shulchan Aruch.

10. **במקומות שנמעמידין גילולים על קבricula זודליין אין נון לכתפllen טס**
משנה ברורה סימן תקעת ס"ק יד

The Mishna Berura warns against davening in a non-Jewish graveyard due to the idolatrous statues found there.

B2] IT IMPROVES TEFILLA

11. **מכבסין ומסתפרין בערב ר"ה. ... ויט מקומות נוכгин לילך על קברות ונכונות טס צתנות ווותניות לדקך לננייס (כל צו).**
שולחן ערוך אורח חיים הלכות סימן תקפא סעיף ז'

The Shulchan Aruch cites a minhag of Erev Rosh Hashana to visit the cemetery and give money to tzedaka.

12. **ויט מקומות שנוכgin לילך על קברות ונכונות צנוקא וככל מניג יפה**
שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הקפורים סימן תרזה - מנהג כפרות בערב יום כפור

Shulchan Aruch also brings this as a custom in some places for Erev Yom Kippur as part of kaparot

13. **(כו) הקברות - לדיב"ק כו' מקום מנוחת צדיקים וכחפלה נתקבל טס יוtal**
משנה ברורה סימן תקפא ס"ק כו

The Mishna Berura explains that since the tzadikim are buried there, tefilla in a beit kevarot will be better accepted.

14. **שכמו שבזמן שבית המקדש קיים היה המעון ההוא המקודש מקום מוקן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל. כן ראוי שיהיו הביאים והחכמים מוכנים לקבל החכמה והנבואה עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים בני דורות גם אם לא ישתחפו עם. אבל מצד המצאים בדורות שהם עצם כמו המקודש המקודש. והרמב"ן ז"ל כתב בסוף סדר והיה עקב (דברים יא:כב) ויתכן באנשי זאת המעלה שתהיה נפשם גם בחיהם צורורה בצרור החיים כי הם בעצם מעון לשכינה, כאשר רמזו בעל ספר הכוורי (מאמר ג:א). ... ולפיכך בהמצא לחכמים והחסידים בדורות יהיה השפע שופע עליהם, ובאמצעותם אפשר שייהיה שופע על כל המוכנים בני דורות, וכל שכן לאוותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם. ולא בחיהם בלבד, כי גם אחרי מותם מקומות קברותיהם ראיינו להמצא השפע שם בצד מון הצדדים. כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלוהי עדין נשאר בהם מן המעלה והכבד שישיפיק לכיצוא בזיה. ומפני זה אמרו רבוותינו ז"ל (סוטה לד): ראוי להשתתח על קבורי הצדיקים ולהתפלל שם כי התפלה במקום ההוא תהיה רצiosa יותר להמצאה שם גופות אשר חל עליהם כבר השפע האלוהי**

The Drashot HaRan (14C Spain) explains that the Chachamim and Nevi'im of a generation can act as intermediaries for the downflow of 'shefa' from Shamayim to the people (as did the Beit Hamikdash). This is also possible after they die since their remains formerly housed their neshama.

B3] THE SPECIAL ZECHUT OF THE TZADDIK

[יח] אמר מהר"י ס"ג מה שרגילים לлечת בבית הקברות משום דברית הקברות מקום מנוחת הצדיקים. ומ什么地方 כך הוא מקום קדוש וטהור והתפללה נתקבלה ביוטר על אדמות קדש. והמשתתח על קברי הצדיקים ומתפלל אל ישים מגמתו נגד המתים השוכבים שם, אך בקש מאת השם יתברך שיתנו אליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר תנצב"ה.

ספר מהרייל (מנחים) הלמות תענית

*The Maharil describes the graves of tzaddikim as kadosh and tahor!*⁴

B4] SO THAT THE TZADIKIM CAN DAVEN FOR US?

למה יוצאין לבית הקברות? פליגי בה רבינו בר חמא ורבנן. ... וחוד אמר: כדי שיבקשו علينا מתים רחמים תענית טז.

As we saw above, one of the reasons given in the Gemara for visiting graves is so that the metim will request mercy for us - presumably by davening to God on our behalf. Note that this source does NOT say that we should be asking the metim to daven on our behalf.

וחוד אמר כדי שיבקשו علينا מתים וכו'. וככיו ליטול צמדת שહזות מזקיטים רחמים עליינו:

Maharsha חידושיםאגדות תענית טז.

The Maharsha quotes a Midrash that the Avot daven on our behalf.

יעלו בנגב ובא עד חברון - ויבאו מבעי ליה; אמר ר' בא: מלמוד שפירוש כלב מעצת מרגלים וחלך ונשתתח על קברי אבות, אמר להן: אבותינו, בקשׁו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים. יהושע כבר בקשׁ משה לעלי רחמים שנאמר: ייקרא משה להושע בן נון יהושע - יה ישיעך מעצת מרגלים.

טוטה לא:

*The Gemara in Sota clearly states that Caleb's visit to the Avot was specifically to ASK them daven on his behalf!*⁵

רבי מנוי בריה הו קא מצערין ליה דבי נשיאה. אישתתח על קברא דאבוה, אמר ליה: אבא, אבא, הני מצערו לי. יומא חד הו קא חלפי התם, אינוקוט כרעא דסוסוותיהו, עד דקבילו עלייהו דלא קא מצערו ליה

תענית כג:

This is reinforced by many other sources in Chazal. Here, the Gemara relates that R. Mani was poorly treated by the Jewish officials in town. He asked for help at the grave of his father and it worked!

מפני מה נסתתר קברו של משה מעיניبشر ודם ? מפני שגלווי וידוע לפני הקב"ה שעתיד בית המקדש ליחורב ולהגלות את ישראל מארצם. שמא יבואו לקבורתו של משה באותו שעה ויעמדו ברכיה ויתחננו למשה ויאמרו לו: "משה רבינו עמוד בתפילה בעדיינו ". ועומד משה וمبטל את הגזירה, מפני שהרבנן הצדיקים בmittan יו"ר מבהיכיהם.

טוטה יז. (לפי גירסת הב'ח)

The Gemara asks why the kever of Moshe was hidden? It answers that if the Jewish people knew where Moshe was buried they would go to his grave to beg him to daven on their behalf to cancel the gezeira of churban.

נוהגים שלא לשחות וללא להזכיר צורכי סעודה עד אחר החותם. נכון: וכולcis על קקרות מיד כתוכולcis מזית בכנסת שולחן ערוץ אווח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנת סעיף י

In the laws of 9 Av, the Shulchan Aruch cites a custom to go straight from kinot in shul to the beit hakevarot.

4. Even though, halachically, there is nothing more tamei than a grave! This begs the question of whether the graves of the tzaddikim do indeed create tumah. For example, are Cohanim permitted to visit Ma'arat HaMachpelah in Chevron. Almost all poskim emphatically prohibit this, although some are more open to it, partly based on the question of whether the graves of tzaddikim do indeed generate tumah.

5. Interestingly, Rashi's citation of this Gemara in his commentary on Chumash slightly changes the wording by omitting Kalev's request to the Avot to daven for him.
To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

22. (מא) על הקברות - כל יטRELל כדי שיזקתו טליו וחמייס. והס הין כל יטRELל כולכיס הפיilo על קדרי נכו"ס לומל שלוו חמיין
כמיטיס.

משנה ברורה סימן תקנת ס"ק מא

The primary reason brought by the Mishna Berura is so that the metim can daven for mercy on our behalf.

B5] IT'S GOOD FOR THE NIFTAR

23. ברזילי הגלעדי אמר (ש"ב יט:לה) 'אמותה בעירי' - כי הנה יש למתים שאוהבים הולכים על קבריהם ומקשים לנשمرותן טוביה
מטיבים להם באוטו עניין

ספר חסידים (מרגליות) סימן תשי

Based on the request of Barzilai Hagiladi to be buried in his home town, Sefer Chasidim writes that the met gets benefit in Olam Habah from the relatives and friends who daven by the grave.

C] WHY NOT VISIT KEVARIM?

C1] THE TZADDIKIM ARE NOT REALLY THERE!

24. ומציינין את כל בית הקברות, ובונין נפש על הקבר, והצדיקים אין בונים להם נפש על קברותיהם שדבריהם הם זכרונם. ולא
יפנה אדם לבקר הקברות.

מסכתות קטנות מסכת בריתות אבל רבתינו פרק ז

Chazal, in Mesechet Semachot, rule that one should normally erect a monument over a grave but not over the grave of a tzaddik, since his words live on and are his true monument. In fact a person should not even visit such a grave!

25. ומציינין את כל בית הקברות ובונין נפש על הקבר. והצדיקים אין בונים להם נפש על קברותיהם שדבריהם הם זכרונם.
ולא יפנה אדם לבקר הקברות

רמב"ם הלכות אבל פרק ז הלכה ז

The Rambam rules this as halacha in the Mishne Torah.

26. ומ"כ שכתב ונל"י יפנ"כ ה"ד לזכור בכקר זכיוס מ"ט שדוריכס בס זכרונם, ונל"י יפנ"כ ה"ד לזכור נפש צע"ג קדשו"יכס ועל ידי
כן יכיו זכרו. שחו"ס ל"וכיס צעל ידי דוריכס ומטעמיכס כתוו"יס בס זכרויס - כך פירש קריב"ט להזון זכ:

כטף משנה הלכות אבל פרק ז הלכה ז

The Kesef Mishne quotes the Rivash (14C, Spain) who understands the last statement of the Rambam to refer specifically to the graves of tzaddikim. One should specifically not visit them since this gives the impression that the tzaddikim are in the kever, when in fact they live on in the Beit Midrash through their words!

27. ולא יפנה אדם לבקר הקברות. ופירוט לזכור בכקר זכיוס כו"ה לפתח בכקר נפקוד לה המת זה וזה י"ה זכו מדרכי הלהמו. אבל
לפקוד בכקרות מזחון הין חז"צ זכ וכו' נגנו כל יטRELל לפקוד ה"ת מתיכס ולכשאנ"ה על קדריכס

זרב"ז הלכות אבל פרק ז הלכה ז

The Radvaz (15/16C Spain/North Africa) radically reinterprets the Rambam, given the prevalent Jewish custom to visit the graves of tzadikim! He explains that the Rambam is referring to a practice of opening up a grave to see the body INSIDE, which is a prohibited necromancy practice. Visiting the outside of the grave would be fine!

28. והנהיגו ישראל ג"כ לבקר על המותים והיה ראוי לאסור ממעשי האמורין

שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן שלח

The Chatam Sofer was unhappy with the minhag in some Jewish circles to visit graves. He wished to prohibit this as 'darchei Emori' - a non-Jewish superstitious practice.⁶

6. The Chatam Sofer quotes from the Nachalat Yaakov (a commentary on Mesechet Semachot) and the Perisha (YD 394:3) that the roots of this halacha in fact relate back to a time when Jewish burial was first on a shelf in a cave, before the bones were later gathered. Since there was a possibility that the person was not dead and could be trying to get out, there were regular visits back to the grave for the first few days after burial to check on this. Once the minhag switched to burying underground there was no longer the possibility of coming back from the grave and thus visiting was unnecessary, and potentially linked to darchei emori.

C2] DORESH EL HAMETIM

לֹא יִמְצֵא בָּקָר מַעֲבֵר בְּנֻוּזֶבֶטּוּ בְּאַשׁ קְסָמִים קָסָמִים מַעֲנוֹן וְמַנְחָשׁ וְמַכְשָׁף; וְחַבֵּר חַבֵּר וְשָׁאֵל אֹובּ וַיְקַעַּנִּי וְדָרֵשׁ אֶל-הַמְּתִים:
29. דברים יחי'יא

The Chumash prohibits many kinds of necromancy and superstition, including Ov, Yidoni and 'Doresh El Hametim' - seeking things from the dead.

... עוד רأיתי תשובה על שם מוהר"ר חיים פלטיאל (עי' ש"ת מהר"ם ב"ר ברוך ד"ל סי' קס) על הנודריםليلך לבית הקברות **קצת** **היה נראה כדורש אל המתים.** דכלב נשטח על קברי אבות (סוטה לד:) התפלל לשם במקומות קדושה כדי שתהאה תפילה נשמעת. וכדכתיב באברהם (בראשית יט:כ) אל המקום אשר עמד שם אלמא שהמקום גורם. א"נ מי שביצה את המת ולכבודו נשטח על קברו זה מצינו (חגיגה טז, כב; יומא פז, מכות ה). אך נשים ובני אדם שאין יודיעין זה לא ידעתו הליכתן למה! ואני רגיל לפתח להן בחורתה ויתירו להם הנדר ויתנו לצדקה מה שהיא מוציאה על הדרכך ואח"כ יתנו מה שנשער כפי שהיא טrho והילוכו זהה יתנו לצדקה ויינצל מצעה ע"כ.
ב"ח יורה דעת סימון רוי

The Bach quotes the opinion of R. Chaim Paltiel - a student of the Maharam of Rotenberg - that the custom to visit graves and to daven there is 'close to doresh el hametim'. It was acceptable for Kalev to daven in Chevron - where a great tzaddik connects with a great place. But for lesser folk to go to lesser places is unhelpful and potentially damaging. Better for them to give to tzedaka the money that they would have spent on the trip!

ערב ראש השנה ... נהגו שכולם מתעניינים הרבה קודם היום ומושכים בסליות ובודדים. ויש נהಗין עודليلך על הקברות ... **ויראה נזהר מאריך שלא ישים מגמותו להתפלל ולבקש מן המתים,** שקרוב הדבר שייהי בכלל **ודורש אל המתים** (דברים יחי'יא). אלא **שיתפלל להקב"ה** שעשה חסד בזכות הצדיקים המתים
31. חי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קלח סעיף ה

The Chayei Adam rules in halacha that one may (even should) go to kevarim on Erev Rosh Hashana BUT must be very careful indeed not to address any requests to the metim, as this would be close to doresh el hametim. Rather, one should daven to God in the merit of the tzaddik.

32.

מנוג משפחת רבנו (עפ"י הגרא"א) היה שלא לרכת לביה"ק לבקר על קברי אבות, שלא נראה היה כדורש אל המתים. [כמודומה לי שכן שמעתי פעם מרבנו. ובס' איש ההלכה (עמ' מ) הובא טעם אחר למנוג זה.]
נפש הרב - ר' צבי שכטר

Rav Soloveitchik's custom, based on the Vilna Gaon, was not to visit kivrei avot due to concerns of doresh el hametim.

There are five basic responses to the concern of doresh el hametim:

(a) **The halachic definition of doresh el hametim is quite different**

דורש אל המתים (דברים יחי'יא) - זה שמרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה
33. 33.

שולchan ערוץ יורה דעת הלכות מעונן ומכשף סימן קעט סעיף יג
Most poskim consider that doresh el hametim is not a halachic problem here, based on the definition in Shulchan Aruch. Doresh el hametim is a necromantic practice of starving oneself in a cemetery until an impure spirit from the dead rests on the person. Simply making requests of the dead in tefilla is NOT a halachic problem.

.... מיהו כבר החזיקו במנוג זה ואין מועחה ויש לוזה סמך בספר הזוהר (פר' אחרי ע-עא). ודוקא להשטח על קברי אבות ולהתפלל לפני יתברך על כל צרה שלא TABOA בזכות אבותיו הנכבדים פה וכיוצא בזה. וכבר נתקנו סדרי התפילה למשתתחים על קברי אבות ואין לשום מורה למנוע ולבטל מנהג זה
ב"ח יורה דעת סימון רוי

So too, the Bach that we saw above which raises the concern of doresh el hametim, ultimately concludes that it is not a problem and that the minhag Yisrael is to visit kivrei tzadikim. He invokes a statement of the Zohar to support this.

(b) The tzaddikim are not really dead!

אמר רבי ייסא בשעתא דעתך עלמא למטרא אמר אולין לגביון דמייניא! והא כתיב (דברים יח) ודורש אל המתים ואיסיר! אמר ליה ודורש אל המתים אל המתים דייקא דיינון חיבי עלמא דיינון מעמיך עכו"ם דاشתכחו תדייר מתים. אבל ישראל דיינון זכאי קשות שלמה קרא לעיליוו (קהלת ז) ושבח אני את המתים שכבר מתו בזמנא אחרא ולא השטא, שכבר מתו והשתא איןון חיין. ועוד דشار עמיין כד אתא למתיהון אתיין בחרשין לאתערא לעיליוו זיין ביישן. וכן ישראל אתא למתיהון אתיין בכמה נשובה لكمי קודשא בריך הוא, בתבורי דלבא, בתעניתא לקבלה וכלא בגין דנשותין קדישין יבעון רחמי לקמי קודשא בריך הוא וקודשא בריך הוא חייס על עלמא בגיןו

זהר כרך ג (ויקרא) פרשת אהרי מות [המתחילה בדף נ' עמוד א]

The Zohar explains that doresh el hametim only applies when one approaches the truly dead. In fact, the tzaddikim who have passed on to Olam Haba are considered to be alive in a real spiritual sense.⁷

36. (קהלת טה) פַּי חֲמִים יְלָעִים שִׁימְתָּנוּ - אלו צדיקים שבמיתתן נקראו חיים שנאמר (שמואל ב' כג:) וּבְנֵי הָעֵדָה בֶּן־יִהוּדָה בֶּן־אַיָּשָׁה
[תליל] ... בן איש חי - אותו قول עלמא בני מתין נינהו?! אלא 'בן איש חי' - שאפלו במיתנתו קרווי חי!
ברכות יט.

This is a well known hashkafic principle - that the tzadikim live on after death. But it seems here to have a halachic application too.

(c) We are not davening to or even through the metim - just enlisting them to daven WITH us

37. ... אבל אנו נהגים לומר 'מכניסי רחמים הכניסו לפני בעל הרחמים וגוי'. ואין זה ראוי כי דבר זה כאלו מתפלל אל מלאכים שיכניסו רחמים ולא מצאנו זה. והוא דאמירין במסכת תענית (ט). שכאשר גזרו תענית היו יוצאים לבית הקברות כדי שיתפללו עליוו המתים רחמים, אין זה שהוא שאננו מבקשים מן המתים שיתפללו עליוו. רק שהוא הולכים לה'ק ומתחברים למתים שגם המתים יתחברו לחיים ויבקשו רחמים על ישראל, כי המתים ג"כ ישראל והם אוהבים ישראל ומבקשים רחמים על ישראל

תהיות עולם נתיב העובודה פרק יב

The Maharal opposed the tefilla Machnisei Rachamim in Selichot on the basis that it appoints the melachim as intermediaries to take our tefillot to God.⁸ However, with regards to kivrei tzaddikim, he explains that the niftarim who have passed on are still considered to be part of Klal Yisrael and can be joined together to daven when the Jewish people need rachamim.

38. אך כל ישראל שותפים וגופו אחד ונפש א'. וכשהאחד מצטער גם חבירו מרגיש ועמו מצער. ועד"ז המתפלל על חבירו צריך שיחילה עצמו עליו (ברכות יב) - פ"י שיראה שגם הוא חולה. וכיון ששניהם בצער טוב יותר שיכנס הרחץ משיכנס הרgel, ע"ד משל התלמיד חכם הוא הרחץ, והמצטער שהוא עתה שרוי בדין הוא בבחינת רgel וקצת נזוף. טוב להכניס הרחץ כיון ששניהם בעלי דברים ולא כמליצ'ם בעד אחר

שי"ת חתם סופר חלק א' (אורח חיים) סימן קסוי

The Chatam Sofer explains further that the Jewish people are one neshama. The tzaddikim are therefore being brought in, not as intermediaries to pray on our behalf, but as the leaders of our people.

39. דרש ר' פנחס בר חמא: כל שיש לו חולה בתוך ביתו, לך אצלכם ויבקש עליו רחמים,
בבא בתרא קטו.

This is simply an extension of the general principle that one should go to a Chacham to ask him to daven for him!

(d) Doresh el hametim means trying to communicate with a dead body, and does not include connecting to the neshama

40. אמן בהיפך, מה שחששו זה מושום 'דורש אל המתים', זה איינו. חזא, דהרי קיימא לנו בירורה דעה סימן קע"ט סעיף י"ד דכל שדורש מן הרוח ונשמה איינו בכלל דורש אל המתים ...
שי"ת מהר"ם שיק אורח חיים סימן רצג

7. For a startling application of this see the Gilyon HaShas of R. Akiva Eiger on Ketubot 103a. The Gemara states that before Rabbi Yehuda HaNasi died he instructed that his lamp should be lit and bed prepared every Erev Shabbat so that he could continue to visit his family after his death. R. Akiva Eiger writes that R. Yehuda HaNasi was able to make kiddush for his family even after he died, since true tzaddikim are considered alive after death and still obligated in mitzvot!! Only lesser souls are 'chofshi' from mitzvot after death.

8. We will iy'H deal with this in detail in the next shiur.

41. להשביע את החולה לשוב אליו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל אותו, מותר. ויש מתירין לפיו להזכיר גופו כל מה רק רוחו

שלחן ערוך יורה דעתה הלכות מעון ומבחן סימן קעט סעיף יד

This is ruled in Shulchan Aruch. One may request things of the dead as long as the connection is with the spirit and not the body.

(e) The tefilla is that God should answer our tefillot in the merit of the tzaddik

42. ... ושנית שאין מבקשים מוהם, אלא עיקר התפילה והדרישה והבקשה הוא מאת ה', אלא שהשם יתברך מקבל תפילתו בזכות הצדיקים המבקשים גם כן רחמים.

שו"ת מהר"ס שיק אורח חיים סימן רצג

C3] THE METIM MAY NOT BE LISTENING

43. כי המתים יודעים شيئا וهم למו אינם יודעים מאותה ואין עוד להם שקר כי נשבח זכרם:

קהלת טה

Shlomo HaMelech indicates in Kohelet that the dead are not aware of anything!

44. והתניא: לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרעו וקורא, ואם עשה כן עבר משום לעג לדיש חרף עישרו! ... רבינו חייא ורבינו יונתן היו שקלי ואצל בית הקברות, והוא קשדיא תכלתא דרבבי יונתן. אמר לר' חייא: דיליה, כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשו מחרפין אותנו. אמר לר' חייא:ומי יידעו قول האין? והא כתיב: והמתים אינם יודעים מאותה! אמר לר' חייא: אם קריות - לא שנית, אם שנית - לא שלשת, אם שלושת - לא פירושו לך: כי המתים יודעים שימושתו - אלו צדיקים שבמיתה נקראו חיים והמתים אינם מאמונה - אלו רשעים שבחייהם קרוין מותם!

ברכות יט

The Gemara discusses whether the dead are even aware of our actions at all. The conclusion is not clear.⁹ Loeg Lerash - mocking the dead by performing mitzvot in front of them - is definitely prohibited, but that may be due to a sensitivity on our part rather than on theirs.¹⁰

45. אבותי בקשׁו עלי ורַחוּם - וְלֹא כהמָר צפֵךְ מִי שָׁמְתוֹ (גִּלוּת יְהָה) לְמִתְּתִּי לְהָ יְדֻעָה מִידָּי וּמִמְּמַעַן צְמַקְנָה וְלֹפְלִילוּ הַצּוֹתָכָה כְּנֻולָּה.

תוספות סוטה לד:

Tosafot appears to understand that the conclusion of the Gemara in Berachot is that the metim - even the Avot - are not aware of our lives. However, tefilla may have a special power to activate their awareness.

C4] LOEG LERASH

46. ודר פוט כו"ה טהון וייתפס נזית בקבורות נחתפל סס טהסוב נחתפל נזית בקבורות מטוס לנונג לר' ... ורחות כו"ה דמתפללים. הלא נכניינע נזס נכס חטויים כמתים הוא כדי טיכקטו כמתים עלייכם רחמים כיו' וליהו סס להחר נחתפלנו.

חידושים הריטב"א תענית טז.

The Ritva learns that davening at graves is always prohibited due to Loeg Lerash. Rather, the people would daven in the town square and only later go down to the graves.

9. The whole daf in Berachot 18b debates back and forth whether the dead truly know what is happening in this world. For every proof that the Gemara brings that the dead DO know, a rejoinder is brought that they do not. Ultimately the conclusion of the sugya is not clear.

10. Consider other instances when Chazal called for sensitivity on our part, even for inanimate objects - eg Moshe not hitting the Nile out of hakarat hatov, covering the challot during kiddush so that they will not be 'embarrassed'. Note also the machloket Rambam and Ramban on the prohibition of cruelty to animals, where the Rambam is focused on the emotions of the animal and the Ramban on the midot of the people.

C5] SPIRITUAL DANGERS

47.

והשמור שלא תליך לבית הקברות

כלל וכלל. (נסתה אחריו: שם מתדבקין הקליפות מאד וכל שכן בנשים), וכל הצרות

והעוננות באים מזה.

אגירות הגרא

The Vilna Gaon wrote to his wife¹¹ that she should never go to a cemetery since there are negative mystical forces at work there which can cause great harm.

(מא) על הקברות – ... וכ"ז כיינו לילך לניכך"ק צרhook די לומית הצל נט כל עט כקברות ממץ הפלוט קזרוי יטראלן כי יט למוח שיטדוקן צו בחילוניות.

48.

משנה ברורה סימן תקנת ס"ק מא

The Mishna Berura reflects that concern if one actually walks over a grave.

C6] DANGERS OF USING INTERMEDIARIES - POTENTIAL IDOLATRY?

והיסוד החמישי - שהוא יתעלה הוא הרاوي לעבדו ולגדלו, ולפרנס גודלו ומשמעתו. ולא יעשה כן למי שהוא תחתיו במציאות, מן המלאכים והכוכבים והగללים והיסודות וכל מה שהורכב מהן. לפי שהם כולם מוטבעים על פעולותיהם ואין שלטונו להם ולא בחירה מבלעדי רצונו ותעלתה. ואין לעשותם אמצעים בשביב להגעה אליו, אלא עילו ותعلاה מחשבות וינח מה שזולתו. וזה היסוד החמישי הוא האזהרה על עבודת זורה, ורוב התורה מזהרת עליו

49.

מב'ם - הקדמה לפ' חלק, משנה טנברין

One of the 13 Ikarim is that one should never daven through an intermediary. Whilst this is principally an issue for davening through melachim, it is also a factor in davening to/through tzaddikim.¹²

ה - אני מאמין באמונה שלמה. שהברא יתברך שמו לו לבדין ראי לחתפלו. ואיז ראי להתפלל לזולתו

אני מאמין ה'

This is stressed in the Ani Ma'amin.

D] COULD IT BE A MITZVA TO DAVEN AT A KEVER?

... ולע"ד האזהרה לモותר כי אין בזה איסור אדרבא מצוה איכא

51.

שו"ת מנחת אלעזר חלק א סימן סח

The Munkatcher Rebbe is very clear that there is a mitzva to daven at kivrei tzadikim, as can be seen from many places in Shas (as we saw above)!¹³

11. When he left to move to Eretz Yisrael, although ultimately never made it and was forced to return to Vilna.

12. In the next shiur we will look iy'H at Rav Moshe Feinstein in Igrot Moshe OC 5:43, who debates whether the concern of davening at kivrei tzadikim is greater or lesser than that of davening through melachim.

13. One of the key applications to this would be whether one can leave Eretz Yisrael to visit kivrei tzadikim. Although there are those who allow this, as a mitzvah, many do not. Rav Kook made the point that there are enough kivrei tzadikim to visit in Eretz Yisrael!